

GENÇ İŞSİZLİĞİ: LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ VE SOSYAL POLİTİKA BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

Oğuzhan ÇAVUŞOĞLU¹

ORCID: 0000-0002-4655-3693

Öz

Gençlik ve işsizlik olgularının bir araya gelmesiyle her toplum için önemli bir sosyal sorun olan genç işsizliği meydana gelmektedir. İşsizlik, bireyin çeşitli kanallar aracılığıyla iş aramasına rağmen iş bulamaması halidir. Genç işsizliği ise 15-24 yaş aralığındaki gençlerin çalışma gücüne ve potansiyeline sahip olmasına karşın iş arayışlarının karşılıksız kalmasıdır. Literatürde genç işsizliği konulu birçok makale, bildiri ve lisansüstü tez bulunmaktadır. Bu çalışmada genç işsizliği konulu lisansüstü tezlerin nitelik ve nicelik olarak farklı boyutlarda mevcut durumu ortaya konulmak istenmiş, genç işsizliği konulu lisansüstü tezler doküman analizi yöntemiyle belirli kategorilere göre incelenmiştir. Tezler Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından “genç işsizliği” ve “genç işsizlik” anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Toplamda 47 teze ulaşılmış olup birisinin yazım dili İngilizce olması, diğerinin konusunun Etiyopya üzerine olmasından dolayı analize 45 tez dahil edilmiştir. Araştırma sonucuna göre tezlerin çoğu yüksek lisans düzeyindedir. Tezlerin tümü Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yazılmıştır. En fazla İktisat ile Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri anabilim dalında yazılan tezlerin 12 tanesi alan araştırmasıdır. Alan araştırması olan tezlerin sonuçları, sosyal politika bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda da alan araştırmalarının artırılması önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizliği, Doküman Analizi, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Yüksek Lisans, Doktora, Sosyal Politika

¹ Öğretim Görevlisi, Çağ Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Sosyal Hizmetler Programı, E-posta: oguzhan.1994.40@gmail.com

Youth Unemployment: A Review Of Graduate Thesis And An Evaluation In The Context Of Social Policy

Abstract

Youth unemployment, which is an important social problem for every society, occurs with the combination of youth and unemployment. Unemployment is when an individual is looking for work through various channels but cannot find work. Youth unemployment, on the other hand, is when young people between the ages of 15-24 have the power and potential to work, but their job search remains unrequited. There are many articles, papers, and graduate theses on youth unemployment in the literature. In this study, graduate theses on young unemployment were asked to be presented in different sizes in quality and quantity, and graduate theses on young unemployment were examined according to specific categories by document analysis method. Theses were scanned from the National Thesis Center database of the Council of Higher Education with the keywords "youth unemployment" and "youth unemployment". A total of 47 theses were reached, and 45 theses were included in the analysis because one of them was written in English and the other was about Ethiopia. All dissertations were written within the Institute of Social Sciences. 12 of the thesis written in the Department of Economics and Labor Economics and Industrial Relations are field research. The results of the thesis, which are field research, were evaluated in the context of social policy. As a result of the study, it was suggested to increase the field researches.

Key Words: *Youth unemployment, Document Analysis, Council of Higher Education National Thesis Center, Master's degree, PhD, Social Policy*

1. Giriş

İşsizlik, çalışma döneminde ve gücündeki kişilerin çeşitli iş arama kanallarını kullandığı halde iş bulamamaları durumudur (Çakır ve Kellevezir, 2020, s. 2). İşsizlik sorunu toplumsal bir sorun olarak kabul edilmekte ve her ülke bu sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Ülkeden ülkeye farklılık gösteren boyutları olmasına rağmen işsizlik sorunu toplumu ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir. İşsizlik sorununun bir alt boyutu olan genç işsizliği ise daha önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Nedeni olarak genç bireylerin bir ülkenin dinamik yapısını oluşturması kabul edilebilir.

Bir ülkenin genç nüfusu o ülke için işgücü, beyin gücü ve geleceği olarak görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, 10-24 yaş aralığını genç insanlar, 10-19 yaş aralığını ergenlik ve 15-24 yaş aralığını gençlik dönemi olarak görmektedir (Aydın, 2017, s. 3). Dünya Sağlık Örgütü'nün yaş aralıklarına göre sınıflandırdığı gençler UNESCO'ya göre öğrenim sürecinde olan, herhangi bir yerde çalışmayan, kendine ait bir konutu olmayan ve topluma göre en dinamik en hareketli grubu oluşturan kişilerdir (Altınsoy, 2020, s. 70). Genç işsizliği ise; 15-24 yaş aralığında olan çalışma iradesine ve gücüne sahip, iş aradığı halde bulamamış ve bu durum kendi iradesi dışında gerçekleşen kişi şeklinde ifade edilmektedir (Altınsoy, 2020, s. 71).

Bir toplumda gençlerin işsiz olması o toplumdaki gençlerin psikolojik ve sosyal sorunlar yaşamasına, gençlerin potansiyelinden istenilen düzeyde yararlanılamamasına neden olmaktadır (Çakır ve Kellevezir, 2020, s. 3). Ayrıca gençlerin yaşadığı psikolojik ve sosyal sorunlar, onların benlik saygısının düşerek umutsuzluk ve gelecek kaygısı başta olmak üzere çeşitli olumsuz duygu durumlarına girmesine yol açmaktadır. Bunun sonucunda da işlevsiz genç topluluğu meydana gelmektedir. Dolayısıyla genç işsizliği sayılan faktörlerle beraber önem arz eden bir konu olduğundan bu çalışmada genç işsizliği ile ilgili tezlerin incelenerek değerlendirilmesi yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda gelecek çalışmalar için mevcut tezler içerisinde eksik olarak kabul edilen noktalara değinilmiş, çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

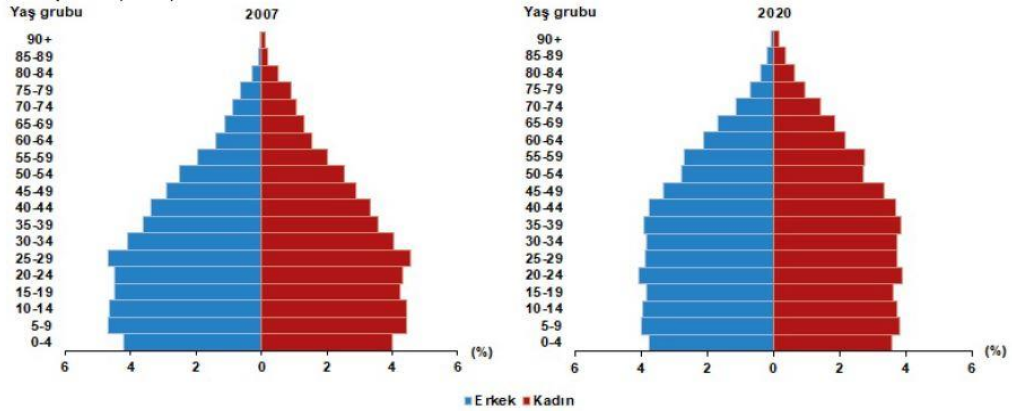
Türkiye'de ve Dünya'da üniversite ve akademik eğitim bireylerin bilimsellik adına yetkinlik kazandığı bir süreci ifade etmektedir. Önlisans ve lisans eğitimleri, lise sonrası kişilerin eğitim hayatlarına ve kendi akademik yeterliklerine önemli katkılarda bulunmaktadır. Fakat esas itibarıyla lisansüstü eğitim akademik yeterliğin kazanıldığı bir süreçtir. Bilgi üretme, bilime katkı verme, üretilen bilgiyi paylaşarak mevcut bir sorunun çözümüne katkıda bulunma gibi durumlar lisansüstü eğitimle mümkündür. Türkiye'de lisansüstü eğitim yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık şeklinde 2547 sayılı Yükseköğrenim

Kurumları Kanunu'nda bir ayırım göstermektedir. Yüksek lisans tezleri daha çok akademik dil ve yazım, araştırma yapma ve araştırma sonuçlarını raporlama gibi şeylerin öğrenildiği akademik sürecin ilk basamağını ifade ederken, doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerine göre daha özgün ve bilime katkısının daha fazla olduğu düşünülmektedir. Yüksek lisans tezleri doktora tezlerine göre daha yaygın olmasına karşın bilimsel olarak doktora tezleri daha fazla ilgi çekmektedir (Lepp, Remmik, Karm & Leijen, 2013; Akt. Özçakmak, 2017, s. 1608).

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genç işsizliği ve Türkiye'de genç işsizliği hakkında kavramsal bir çerçeve sunulmuş ve genç işsizliğinin Türkiye'deki boyutu TÜİK verileriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde tezler, çeşitli çalışmalar incelenerek araştırmacı tarafından oluşturulan Tez Değerlendirme Formu aracılığıyla çeşitli kategorilerde değerlendirilmiş, elde edilen bulgular frekans tabloları halinde verilmiştir. Üçüncü bölümde tezler içerisinde alan araştırması olan 12 tezin sonuçları özet halinde açıklanmış, genç işsizliğinin direkt olarak gençlerle yapılan çalışmalarda sonuçlarının neler olduğu belirtilmiştir. Son bölümde ise bu sonuçlar sosyal politika bağlamında değerlendirilmiş olup sosyal politikanın amaçları ve hedefleri doğrultusunda eleştirel bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

2. Genç İşsizliği Kavramı

Geçmişten günümüze her ülke için genç nüfus önemli bir yere sahip olmuştur. Gençler bir ülkenin geleceği olarak görülmele beraber mevcut sistem içerisinde dinamik bir işgücü olarak algılanmıştır. Gençlerin her ülkede farklı şekilde tanımlanmaları, gençlik tanımlamalarında ülkelerin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal unsurlarının etkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda genç kavramıyla ilgili genel bir tanım yapmak gerekirse 15-24 yaş aralığı Birleşmiş Milletler tarafından genç nüfus olarak kabul edilmektedir (Olçay, 2021, s. 106). Türkiye'de de genç nüfus olarak 15-24 yaş aralığı kabul edilmektedir (TÜİK, 2021). Özellikle Türkiye'de genç nüfusun yoğunluğu gençlerin daha ayrı bir önem arz etmesine neden olmuştur. Çünkü Türkiye'deki gençler potansiyel işgücü olarak görülmenin yanı sıra artan yaşlı nüfusa karşılık toplumun dinamik bir yapıda olmasını sağlamaktadır. Nüfus ile ilgili projeksiyonlarda Türkiye nüfusunun yıllar geçtikçe 'yaşlı' bir yapıya bürüneceği yaygın bir tahmindir. Şekil 1'de Türkiye nüfusunun önceki dönemlere göre daha yaşlı bir yapıya büründüğü görülmektedir.

Kaynak: TÜİK, 2021.

Şekil 1. 2007 ve 2020 Yılı Türkiye Nüfus Yapısı

2007 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte nüfus yapısındaki değişim, Türkiye’de genç nüfusun önemini daha da artırmıştır. Genç nüfusun öneminin artması, gençler için önemli bir sorun olan genç işsizliğini de etkilemiştir. Genç işsizliği sorunu tüm ülkeler için çözüme kavuşturulması gereken en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir.

İlk olarak işsizlik kavramına değinildiğinde, önceleri kişinin herhangi bir becerisi olmaması dolayısıyla meslek sahibi olamamış veya asosyal bir davranış sergilemesi sonucunda meslek edinememiş olmak olarak tanımlanmıştır (Bayraktar ve İncekara, 2013, s. 16). Daha sonraları işsizlik “*Çalışma gücünde ve arzusunda olan ve cari ücretten çalışmaya razı olup da iş bulamayan işgücünün varlığı*” (Yıldırım ve Karaman, 2003, s. 312; Akt. Sürücü, 2014, s. 6) şeklinde tanımlanmaya başlamıştır. TÜİK tarafından da işsizlik kavramı şöyle ifade edilmiştir: “*Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler.*” (TÜİK, 2021). Genç işsizliği ise çalışma iradesine sahip olup belirli bir ücret üzerinden yasal olarak belirlenmiş saatler aralığında bir iş bulamamış ve karşı karşıya kaldığı iş bulamama durumu kendi iradesi dışında olmuş 15-24 yaş aralığındaki kişilerin yaşadıkları sonucunda ortaya çıkan bir olgudur (Murat ve Şahin, 2011, s. 12). Genç işsizliği de dahil genel olarak işsizlik olgusunun bir işsizlik durumu olduğunun belirleyicileri Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından ifade edilmiştir. ILO’nun ifade ettiği belirleyiciler şu şekildedir (Erol, 2010, s. 8; Akt. Bayraktar ve İncekara, 2013, s. 16):

- Kişinin kendi isteğiyle iş talebinde bulunması,
- Kişinin çalışmak için elverişli olması,
- İlk iki durum sağlandığı halde kişinin herhangi bir işte bulunmaması.

İşsizlik tanımları ekonomik olarak kendine yetebilecek düzeyde gelir elde edememe durumu olarak ortak bir noktada buluşmaktadır. Ama işsizliği özellikle genel nüfus içerisinde dinamik sınıfı oluşturan gençler bakımından sadece ekonomik bir sorun olarak düşünmek doğru değildir. İnsanın sosyal bir varlık olması, onun ekonomik ihtiyaçlarının yanında sosyal ihtiyaçlarının olduğunun bir göstergesidir. Gençlerin temel ihtiyaçlarının yanında sosyal ihtiyaçlarını karşılaması için de gerekli olan gelir elde edilemeyince sadece ekonomik sorunlar meydana gelmemektedir. Geleceğe umutlu bir şekilde bakamayan iş kaygısı, gelecek kaygısı gibi psikolojik sorunlar yaşayan gençler için işsizlik sorunu sosyal ve psikolojik boyutu da olan bir sorundur. Bu yüzden, işsizlik sorununa geniş bir bakış açısıyla bakmak ve bütüncül bir şekilde irdelemek gerekmektedir.

Gençlerin bu denli çok boyutlu bir sorunla karşı karşıya kalmaları sadece kendilerini değil, toplumu da etkilemektedir. Bu bağlamda genç işsizliği sorununu sosyal bir sorun olarak nitelendirmek ve ele almak yerinde olacaktır. Genç işsizliğinin sosyal bir sorun boyutunda olmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Çondur ve Cömertler Şimşir (2016, s. 790-791; Akt. Çondur ve Cömertler Şimşir, 2017, s. 45-46) genç işsizliği nedenlerini birçok farklı açıdan birleştirerek şöyle sıralamışlardır:

- İşgücünün aldığı eğitim ile işgücü piyasası arasındaki talebin farklılaşması,
- İşgücünün niteliği ile işgücü piyasasında verilen ücretler arasındaki dengesizlik,
- İşgücü piyasasının iyi çalışmayarak boş işler ve işgücünü bir araya getirememesi,
- İşgücü piyasasına ilişkin emeklilik, düşük asgari ücret gibi düzenlemeler,
- Genç nüfusun artışı ile istihdam oranlarının artışıdaki uyumsuzluk,
- Yaşanan ekonomik krizler,
- Ekonomik büyümelerin istihdam yerine sadece teknoloji ve verimlilik odaklı olması,
- Kayıt dışı istihdam ve ekonomi,
- Engelli birey olmak, göçmen olmak, yeterli eğitim alabilmek için gerekli olanaklara sahip olamamak gibi dezavantajlara sahip olmak.

3. Türkiye’de Genç İşsizliği

Genç nüfusun fazla olduğu Türkiye’de gençlik hem avantaj hem dezavantajdır. Türkiye’de genç nüfusun fazla olması işgücü piyasası ve ülke için halihazırda bulunan fırsat iken yeterli düzeyde önem verilmediğinde ve istihdam edilmediğinde ise büyük bir yük haline dönüşebilmektedir. 2020 yılı Mayıs ayında TÜİK tarafından yayınlanan raporda Türkiye nüfusunun %15,4 gibi önemli bir bölümünü 15-24 yaş aralığı gençler oluşturmaktadır (TÜİK, 2021). Toplamda ise bu oran 12 milyon 893 bin 750 kişiye karşılık gelmektedir.

2015 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yapılan bir araştırmada 200 milyon üzerindeki işsiz sayısının 73 milyonu aşkın kısmını 15-24 yaş aralığındaki genç işsizler oluşturmaktadır (Kelleci ve Türk, 2016, s. 17). 15-24 yaş aralığındaki gençlerin Dünya nüfusunun yarısını oluşturduğu düşünüldüğünde işsizlik sayıları büyük önem arz etmektedir (Orkunoğlu Şahin, 2020, s. 138). Genç işsizliği sorunu hem Türkiye’de hem de Dünya’da giderek artan bir şekilde daha etkin çözümler üretilmesi gereken bir sorun halini almaktadır. Şöyle ki 2000 yılında Türkiye için genç işsizlik oranı %13,1 düzeyindeyken 2015 yılına gelindiğinde ise %18,5 düzeyine gelmiştir (Aydın, 2017, s. 7). 15 yıl içerisinde azalması gereken genç işsizliği, geçen sürede %5,4’lük bir artış göstermiştir.

Güncel genç işsizliğine bakıldığında Nisan 2021 TÜİK verilerine göre mevsim etkisinden arındırılmış genç işsizlik oranı Nisan ayında %25,6 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2021). Yine 2021 yılına ait verilerde Ocak-Mart (1. Çeyrek) aylarını kapsayan dönemde genç işsizliği oranı %25,3’tür (TÜİK, 2021). Tablo 1’de güncel olması adına son altı yıla ilişkin genç işsizlik verileri gösterilmektedir.

Tablo 1. 2016-2021 Yıllarına Ait Genç İşsizlik Oranları

Yıl	Genç İşsizlik Oranı	Genel İşsizlik Oranı
2016	%19,6	%10,9
2017	%20,8	%10,9
2018	%20,3	%11
2019	%25,4	%13,7
2020	%25,3	%13,2
2021*	%25,3	%12,9

*2021 yılı verileri olarak 1. Çeyrek (Ocak-Mart) İşgücü İstatistikleri kullanılmıştır. (Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri, 2016-2021)

Tablo 1 incelendiğinde genç işsizlik oranlarının yıllara göre arttığı gözlemlenmektedir. Sadece 2020 yılı ile 2021 yılının ilk çeyrek verileri aynı oranda olsa da yıllık bazda düşünüldüğünde 2021 yılı verilerin değişeceği dikkate alınmalıdır. Genel işsizlik ile genç işsizliğinin sürekli bir artış göstermesi, Türkiye için işsizlik konusunda önemli sosyal politikaların geliştirilerek uygulanmasının

titizlikle gerçekleştirilmesini gerekli kılmaktadır. İşsizlik oranlarındaki yıllık bazda çok minimal düzeyde düşüşlerin yaşanması, işsizlik sorununa bakışı değiştirmemeli ve oranlarda düşüşlerin daha keskin bir düşüş şeklinde olması amaçlanmalıdır. Veriler ışığında Türkiye için büyük bir fırsat olması gereken genç nüfus, tam aksine bir yük gibi görülmektedir.

4. Araştırmanın Metodolojisi

Genelde işsizlik, özelde genç işsizliği tüm toplumların ortak bir sorunudur. İşsizliğin sonucunda yoksulluğun da artması bu sorunun daha önemli bir gündem olarak kabul edilmesinde etkili olmaktadır. Türkiye’de de işsizlik ve genç işsizlik yıldan yıla artış göstermektedir. Genç nüfus gücünün fazla olması ve her geçen gün işsiz genç sayısının artması akademik çalışmaların da konusu haline gelmiştir. Bu çalışmanın genel amacı Türkiye literatüründe genç işsizliği konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin türü, yayınlandığı yıl, yazıldığı üniversite ve veri toplama aracı gibi çeşitli boyutlarda analizinin yapılarak mevcut akademik çalışmaların nicelik ve nitelik bakımından özelliklerini ortaya koymaktır. Lisansüstü tezlerin özelliklerinin ortaya konulmasıyla beraber genç işsizliği konusunda çalışma yapmayı planlayan araştırmacılara bütüncül bir şekilde fikir sağlaması da çalışmanın diğer bir amacıdır.

Çalışmanın önemini ise çalışmaların teorik veya alan araştırması noktasında kategorilendirilmesi oluşturmaktadır. Çünkü genç işsizliğinden direkt olarak etkilenen gençlerin tutumlarının nitel veya nicel veri toplama araçlarıyla ölçülmesi sorunun gündelik yaşamdaki boyutlarını anlamada yardımcı olmaktadır. Ayrıca alan araştırmalarının sonuçlarının özet halinde sunulması ve sosyal politika bağlamında değerlendirilmesi de gelecek çalışmalara fikir vermesi açısından önemlidir.

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Genç işsizliği konulu lisansüstü tezlerin incelendiği bu araştırma, tarama araştırmasına dayalı nitel bir araştırmadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen ve planlanan olgu ve olaylar hakkında bilgileri içeren yazılı materyallerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Doküman incelenmesinde araştırma konusunda veya alanında yazılı materyallerin incelenmesi için geniş bir kaynak araştırması yapılması gerekmektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2019, s. 228). Hangi kaynakların araştırma bakımından önemli olduğu araştırma problemiyle yakından ilgili olup, araştırmacı ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşme yapmadan elde eder (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 218). Böylece

araştırmacı zamansal olarak bir avantaj elde etmiş olur. Ayrıca araştırmaya dahil edilen tezler tür, yazım dili, yayınlandığı yıl, yazıldığı üniversite gibi çeşitli boyutlarda ele alındığından çalışma betimsel bir nitelik de taşımaktadır.

Çalışmada lisansüstü tezler içerisinde alan araştırması olarak gerçekteşirilen çalışmaların sonuçlarının da değerlendirilmesi ve ortak bir sonuca varılmasının amaçlanması dolayısıyla çalışmada meta-analiz yöntemi de kullanılmıştır. Meta-analiz belirli bir amaç veya konu doğrultusunda yapılan çalışmaların bütüncül bir şekilde ele alınarak sonuçlarından bir senteze ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019, s. 19). Nicel bir yöntem olarak kullanılan meta-analiz bu araştırmada nitel olarak kullanılarak sonuçlardan bir senteze ulaşacaktır.

4.2. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında lisansüstü tezlerin tümüne YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden ulaşılmıştır. Veri tabanında tezler basit arama modunda 'Aranacak Alan: Tez Adı', 'İzin Durumu: İzinli' ve 'Tez Türü: Tümü' şeklinde taramıştır. Taramada "genç işsizliği" ve "genç işsizlik" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Genç işsizliği anahtar kelimesinin veri tabanında taratılması sonucunda 30 lisansüstü teze, genç işsizlik anahtar kelimesinin veri tabanında taratılması sonucunda ise 17 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Toplamda 47 lisansüstü teze ulaşılmış, bunlardan birisi yazım dili İngilizce olması diğeri ise Türkiye harici bir ülke (Etiyopya) üzerine yapılmış olması nedeniyle analize dahil edilmemiştir. 1 tezin sadece Avrupa Birliği'ndeki genç işsizliğini konu aldığı görülmüş, ama Avrupa Birliği ve Türkiye üzerine yapılmış birçok çalışmanın olmasından dolayı analize dahil edilmiştir. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan tezler "pdf" formatında indirilerek dosyalanmıştır.

Tezlerin değerlendirilmesi noktasında literatürde yer alan ve lisansüstü tezlerin konu edinildiği çeşitli çalışmalarda kullanılan tez değerlendirme formları incelenmiş (Özenç ve Gül Özenç, 2012; Baş ve Beyhan, 2012; Batu ve Yapıcıoğlu Ayaz, 2018; Akman ve Ökten, 2018; Gür Erdoğan vd., 2018; Örucü, 2019; Çelebi vd., 2019; Karakulle vd., 2019; Savaşkan ve Gökaş Kulualp, 2019; Öner ve Türkoğlu, 2020; Akyar ve Sarıkaya, 2020; Korkmaz vd., 2021), araştırmacı tarafından bu çalışmalarda kullanılan tez değerlendirme formları gözetilerek yeni bir form oluşturulmuştur. Yeni oluşturulan Tez Değerlendirme Formu'nda teze ilişkin tür, yazım dili, yayınlandığı yıl, yazıldığı üniversite, yazıldığı enstitü, yazıldığı anabilim dalı, tez danışmanının unvanı, tezlerde kullanılan anahtar kelimeler, veri toplama aracı ve örneklem büyüklüğü boyutları yer almıştır. Araştırmaya dahil

edilen tezlerin tümü içerik analizi tekniği kullanılarak belirtilen boyutlara göre incelenmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin içerisinde geçen sözcüklerin, özelliklerin belirli kategoriler halinde sistematik olarak özetlenmesidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2019, s. 259). İçerik analizinde nelere bakılacağı önceden belirlenmesine karşın metnin incelenmesi aşamasında da belirlenebilir (Karasar, 2020, s. 231).

Belirlenmiş kategoriler doğrultusunda incelenen ve kodlamaları yapılan veriler ilk olarak Microsoft Office 365 Excel programına girişi yapıldıktan sonra istatistik programına aktararak analizleri gerçekleştirilmiştir. Analizler frekans tabloları şeklinde sunulmaktadır yorumlanmıştır.

5. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde incelenen lisansüstü tezlerin Tez Değerlendirme Formu'na göre bilgileri frekans tablosu şeklinde verilerek yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmanın amacına uygun olarak alan araştırması gerçekleştiren lisansüstü tezler kodlanarak, sonuçları özet şeklinde sunulmuştur.

5.1. Lisansüstü Tezlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Tablo 2. Lisansüstü Tezlere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

		Sayı	Yüzde
Tez Türü	Yüksek Lisans	40	88,9
	Doktora	5	11,1
Tez Dili	Türkçe	45	100,0
Tezin Yayınlandığı Yıl	1986	1	2,2
	1994	1	2,2
	1998	1	2,2
	2003	1	2,2
	2008	2	4,4
	2010	2	4,4
	2011	2	4,4
	2012	1	2,2
	2013	2	4,4
	2014	1	2,2
	2015	1	2,2
	2016	1	2,2
	2017	2	4,4
	2018	5	11,1
	2019	17	37,8
	2020	4	8,9
2021	1	2,2	
Tezin Yazıldığı Üniversite	Adnan Menderes Üniversitesi	2	4,4
	Akdeniz Üniversitesi	3	6,7
	Ankara Üniversitesi	2	4,4
	Bülent Ecevit Üniversitesi	1	2,2
	Celal Bayar Üniversitesi	2	4,4
	Cumhuriyet Üniversitesi	1	2,2
	Çukurova Üniversitesi	1	2,2
	Dicle Üniversitesi	1	2,2
	Dokuz Eylül Üniversitesi	2	4,4

	Gazi Üniversitesi	3	6,7
	Giresun Üniversitesi	1	2,2
	Gümüşhane Üniversitesi	1	2,2
	Hacettepe Üniversitesi	2	4,4
	İnönü Üniversitesi	1	2,2
	İstanbul Aydın Üniversitesi	1	2,2
	İstanbul Üniversitesi	3	6,7
	İzmir Demokrasi Üniversitesi	1	2,2
	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	2,2
	Maltepe Üniversitesi	1	2,2
	Marmara Üniversitesi	4	8,9
	Onsekiz Mart Üniversitesi	1	2,2
	Pamukkale Üniversitesi	1	2,2
	Sakarya Üniversitesi	1	2,2
	Şeyh Edebali Üniversitesi	1	2,2
	Uludağ Üniversitesi	2	4,4
	Uşak Üniversitesi	1	2,2
	Yalova Üniversitesi	3	6,7
	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	2,2
Tezin Yazıldığı Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü	45	100,0
Tezin Yazıldığı Anabilim Dalı	Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler	1	2,2
	Belirtilmemiş	1	2,2
	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	17	37,8
	Ekonometri	3	6,7
	İktisat	19	42,2
	İşletme	1	2,2
	Maliye	1	2,2
	Maliye ve Ekonomi	1	2,2
	Sosyal Hizmet	1	2,2
Tez Danışmanının Unvanı	Dr. Öğr. Üyesi	11	24,4
	Doç. Dr.	11	24,4
	Prof. Dr.	22	48,9
	Belirtilmemiş	1	2,2
Tezin Veri Toplama Aracı	Literatür Taraması, Doküman Taraması	33	73,3
	Anket, Mülakat	1	2,2
	Anket	9	20,0
	Mülakat	2	4,4
Tezlerin Örneklem Büyüklüğü	25'ten daha az	2	4,4
	150-199	1	2,2
	200-249	1	2,2
	250-299	3	6,7
	300 ve üzeri	5	11,1
	Teorik Çalışma	33	73,3
Toplam		45	100,0

Analiz edilen 45 tezin çeşitli boyutlarda elde edilen bulguları Tablo 2'de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre 45 tezin %88,9'u yüksek lisans, %11,1'i doktora düzeyindedir. Tüm tezlerin yazım dili Türkçe olup veri tabanındaki ilk tez 1986 yılında, veri tabanında en son yayınlanan tez ise 2021 yılına aittir. Genç işsizliği konulu tezlerin en çok (%37,8) 2019 yılında yayınlandığı dikkat çeken bir bulgudur. Tezler 28 farklı üniversite bünyesinde yazılmakla beraber en çok Marmara Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul ve Yalova Üniversitelerinde yazılmıştır. Analize tabi tutulan tezlerin tümünün Sosyal Bilimler Enstitüsü anabilim dalları altında yazıldığı saptanmıştır. Anabilim dallarına bakıldığında tezin 1 tanesinin anabilim dalının belirtilmediği, en çok İktisat anabilim dalına ait olduğu, ikinci olarak Çalışma Ekonomisi ve

Endüstri ilişkileri anabilim dalı lisansüstü programlarında yazıldığı görülmektedir. Üçüncü anabilim dalı Ekonometri iken diğer anabilim dallarında sadece birer tez bulunmaktadır.

Tezlerin çoğunluğu (%48,9) Profesör Doktor unvanlı danışmanlar tarafından yürütülmüş, Doçent Doktor ve Doktor Öğretim Üyesi danışman sayıları birbirine eşittir. Yine bir tezin danışmanı belirtilmemiştir. Tezlerin veri toplama araçlarına bakıldığında Literatür Tarama, Doküman Tarama 33 tez ile en fazladır. Çalışmaların çoğunun elde var olan belge, kayıt, sayısal veri gibi materyallerden yani ikincil kaynak verilerden yararlandığı görülmektedir. Bu tezlerde ikincil kaynakların çeşitli yöntemler aracılığıyla analizi gerçekleştirilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Diğer veri toplama araçlarında anket (%20) ilk sırada yer alırken mülakat ikinci, anket ve mülakat bir arada karma olarak sonuncu sırada yer almaktadır. Buradan anlaşılıyor ki çalışmaların çoğunun teorik bir yapısı vardır. Alan araştırması niteliğinde olup birincil kaynak verilerden yararlanılan çalışma sayısı 12'dir. Alan araştırması niteliğindeki çalışmaların örneklem büyüklüklerinde 300 ve üzeri kişinin katılımın gerçekleştiği çalışmalar ilk sıradadır. İkinci olarak 250-299 (%6,7), üçüncü olarak 25'ten daha az örneklem büyüklüğü ile yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Kategori	Anahtar Kelime
İstihdam, İşsizlik, Çalışma ve Ekonomi	İstihdam, İşsizlik, Genç İşsizliği, Genç İşsizlik, Türkiye'de Genç İşsizliği, Dünya'da Genç İşsizliği, Genç İstihdamı, Uzun Süreli İşsizlik, Uzun Süreli Genç İşsizlik, Yükseköğretim Mezunu Genç İşsizliği, İşsizlik Kaygısı, Kadın İstihdamı, Genç Kadın İşsizliği, Kadın İşgücüne Katılım Oranları, Türkiye İşgücü Piyasası, Ekonomik Büyüme, Eğitim Harcamaları, Esnek Çalışma Biçimleri, Ara Eleman, Gelir ve Yaşam Koşulları, Tarımsal Teşvik, Çalışma, Emek Piyasaları, Kayıt Dışı İstihdam, İşgücü, Genç İşgücü Piyasası, Ar-Ge Harcamaları, Meslek Seçimi, Tarım, NEET, NEET Oranları, Esneklik Yaklaşımları, Yeni Keynesyen İktisat, Ücret Yapışkanlığı
Politika	Ulusal Ekonomi Politikaları, Aktif İstihdam Politikaları, Aktif İşgücü Piyasası Politikaları, Politika Değerlendirme, Sosyal Politikalar, Aktif ve Pasif İstihdam Politikaları, Mücadele Politikaları, Emek Piyasası Politikaları, İstihdam Politikası, Genç Çiftçi Projesi, Genç İşsizlik Politikaları, Devletçilik, Küreselleşme, İŞKUR, Aktif İstihdam Programları, İnovasyon
Analiz	Zaman Serileri, Ekonometrik Analiz, Tesadüfi Etkiler Panel Logit Model, Genelleştirilmiş Sıralı Logit, Logit Analiz, Korelasyon Analizi, Çoklu Uyum Analizi, Panel Veri Analizi, Yapısal Kırılmalı Panel Birim Kök, Yapısal Kırılmalı Panel Eşbütünleşme, DOLS Tahmincisi, Heterojen Panel Nedensellik, DCCE Tahmincisi, Johansen Eşbütünleme Testi, Granger Nedensellik Testi, Granger Nedensellik, Johansen Eşbütünleşme Testi, Araştırma
Eğitim	Üniversiteleşme Hareketi, Yükseköğretim, Mesleki Eğitim, Yükseköğretimin Niteliği, Eğitim, Üniversite Öğrencileri
Özel Yer	Türkiye, Avrupa Birliği, Yalova, Denizli, OECD Ülkeleri
Diğer	Gençlik, Umutsuzluk, Özsayı

Özet Var, Anahtar Kelime Yok	3
Özet Yok	4

Tablo 3'te lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimeler belirli kategorilere ayrılmıştır. 'İstihdam, İşsizlik, Çalışma ve Ekonomi' ilk kategoriyi oluştururken hepsi birbiriyle yakın bir anlam ilişkisi içerisinde olduğundan bir arada kategori oluşturulması uygun görülmüştür. Diğer kategoriler 'Politika', 'Analiz', 'Eğitim', 'Özel Yer' ve 'Diğer' şeklindedir. Tezlerin üçünde özet bölümü olmasına karşın anahtar kelime olmaması, dördünde ise özet bölümünün hiç olmaması dolayısıyla anahtar kelimeler analizine dahil edilmemiştir. Anahtar kelimelerde en çok tekrar edenler ilk kategoride yer alan Genç İşsizliği (24), İşsizlik (20), Genç İşsizlik (12) ve İstihdam (11) kelimeleridir. Anahtar kelimelerde kategorilendirme yapılırken birden fazla kategori içerisine giren anahtar kelimeler sadece bir kategoride belirtilmiştir. Hiçbir kategori içerisine girmeyen kelimeler 'Gençlik', 'Umutsuzluk' ve 'Özsaygı' kelimeleridir.

5.2. Alan Araştırması Gerçekleştirilen Tezlerin Sonuçları

Tablo 4. Alan Araştırması Gerçekleştiren Lisansüstü Tezler

Tez Kodu	Yıl	Tür	Yazar	Tez Adı	Örneklem Büyüklüğü
T1	1994	Doktora	Kasım KARATAŞ	Genç İşsizliği: Ekonomik, Toplumsal ve Ruhsal Sonuçları	Deney Grubu Hedeflenen/Ulaşılan: 370/252 Kontrol Grubu Hedeflenen/Ulaşılan: 120/111 Toplam: 363
T2	2003	Yüksek Lisans	Hande TUFAN DEMİRAY	Türkiye'de Genç İşsizliği ve Yüksek Öğretim Mezunu Gençlerin Çalışma Yaşamına Geçişteki Sorunları	20
T3	2008	Doktora	Emel ÇETİNKAYA	Türkiye'de Genç İşsizliği ile Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları	206
T4	2013	Yüksek Lisans	Pelin Suzan İŞİKOĞLU	Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu: Denizli İli Örneği	291
T5	2018	Yüksek Lisans	İbrahim ÇATIR	Küreselleşmenin İşgücü Piyasasına Etkisi ve Türkiye'de Genç İşsizlik	600
T6	2019	Doktora	Elvin DİNLER	Uzun Süreli Genç İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: İstanbul İli Üzerine Bir Alan Araştırması	339
T7	2019	Yüksek Lisans	Seyit TEKİN	Genç İşsizliğin Potansiyel Sebeplerinden Biri: Ara Eleman Problemi ve Meslek Seçimi	294
T8	2019	Yüksek Lisans	Fatmanur GÜDER	Türkiye'de Tarımsal Teşviklerin Genç İşsizliği Üzerine Etkileri: Yalova İlinde Genç Çiftçi Projesi Örneği	160
T9	2019	Yüksek Lisans	Fatih TATAR	Türkiye'de Genç İşsizlik: Genç İşsizler Üzerine Saha Çalışması	283
T10	2019	Yüksek Lisans	Merve ALTUNTAŞ	Türkiye'de Genç İşsizliği ve Bir Alan Araştırması	403
T11	2019	Yüksek Lisans	Bilge DÖNMEZ	Yükseköğretim Mezunu Genç İşsizliği:	24

		Lisans		Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Mezunları Üzerine Bir Araştırma	
T12	2020	Yüksek Lisans	Yağmur BAYRAK	Türkiye’de Genç İşsizliği ve Yükseköğretim Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı: Bir Alan Araştırması Örneği	916

T1: Bu tez 1990 yılında eski adı ile İş ve İşçi Bulma Kurumu olan yeni adı İŞKUR olan kuruma kayıt yaptıran 370 işsiz genç (deney grubu) ile 120 çalışan genç (kontrol) katılımcının olduğu bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ulaşılan örneklem büyüklüğü Tablo 4’te gösterilmiştir. Hedeflenen örneklem büyüklüğüne, ulaşılan örneklem büyüklüğü üzerinden elde edilen sonuçlar genelleme yapılarak ulaşılmıştır. Genç işsizliğinin gençler üzerindeki etkisini ekonomik, toplumsal ve ruhsal olarak üç farklı boyutta ele alması dolayısıyla önemli bir araştırma olarak dikkat çekmektedir. Araştırmanın işsizliğin etkilerini üç farklı boyutta değerlendirmesi, işsizliğin ekonomik bir sorundan ziyade çok boyutlu bir sorun olarak vurgulanmasına katkı vermektedir. Araştırma sonucunda ekonomik olarak denek ailelerinin gelirinin düşük olması dolayısıyla gelirin kendilerine yetmediğini belirterek, yoksulluk sorunu yaşadıklarına dikkat çekilmektedir. Toplumsal sonuçları bakımından işsiz gençlerin sağlık ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının yanında eğitim ve tatil gibi diğer ihtiyaçlarını da karşılayamadıklarından dolayı çalışan gençlere göre ihtiyaç karşılama düzeyleri düşük olarak tespit edilmiştir. İşsiz gençlerin ailelerinde, çalışan gençlerin ailelerine göre daha fazla aile içi tartışma yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan evli olan işsiz gençlerin geçim sıkıntısı çekmeleri dolayısıyla yaşadıkları aile içi sorunlar sebebiyle boşanmayı düşündükleri de başka bir sonuçtur. İşsiz ve çalışan gençler bakımından sosyalleşme düzeyleri, işsiz gençlerin sosyalleşmelerinin daha sınırlı ve edilgen bir yapıda olduğu, ayrıca işsiz olmalarından ötürü çevrelerinden eleştiri aldıkları belirtilmiştir.

Araştırma sonuçlarında işsiz gençlerin daha fazla umutsuzluk yaşadıkları ve daha fazla intihar düşüncesine girdikleri ifade edilmiştir. Alkol kullanımında erişebilirlikten dolayı çalışan gençlerin daha fazla alkol tükettikleri, madde bağımlılığı ve kumar alışkanlığında ise her iki grupta da yaygın bir durum olarak göze çarpmadığı gözlenmiştir. Suç eğilimi göstergelerinden biri olarak kabul edilmiş olan karakola gitme durumunda işsiz gençlerde daha yüksek bir oran olduğu ama anlamlı bir sonuç çıkmadığı da bulgular arasındadır. İşsizlik durumundan kendilerini sorumlu tutmada ise %37,6 gibi araştırmaya göre yüksek kabul edilen bir oranda işsiz gençlerin kendilerini sorumlu tuttıkları ifade edilmiştir. Benlik saygısı, işsiz gençlerde daha düşük bulunmuş, gelir düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Sürekli kaygı yaşama

durumunda da yine işsiz gençlerin daha fazla sürekli kaygı hali yaşadıkları sonucu elde edilmiştir.

T2: Bu tez 2003 yılında Ankara ilinde yükseköğretim kurumu mezunu 20 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların tümü örgün öğretim sözel bölümlerden mezun kişilerdir. Gençlerin üniversite eğitimlerini tamamladıktan sonraki dönemde çalışma hayatına geçişte yaşadıkları sorunları irdeleyen çalışmada, ailenin sosyoekonomik durumunun ve sosyal çevresinin gencin iş bulmasında etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Buna göre ailenin sosyal bağlarının geniş olması iş konusunda haberleşme ağının geniş olduğu anlamına gelerek, genci herhangi bir işle buluşturma olasılığı yüksek olmaktadır. Araştırmada gençlerin iş bulma konusundaki algıları, ruhsal durumları, içerisinde buldukları ortam onların iş bulma konusundaki isteklerini etkilemektedir. Ayrıca gencin aldığı eğitim ile aradığı işin birbiriyle örtüşmesi de gencin iş bulmasında etkili olabileceği araştırma bulgularından birisidir. Yeni mezun gençlere karşı işverenlerin tutumlarının da gençlerin iş bulma olasılığını düşürdüğü veya yükselttiği, işverenlerin deneyimli kişiler ile çalışmak istediği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Diğer yandan devletin iş arayan gençlere yönelik politikalarının, gencin işsiz olduğu süreyi verimli geçirip geçirmediğinin, işsiz kaldığı süre boyunca işsizlik halinden ne derecede etkilendiği ve son olarak gençlerin işsiz kalmasından sadece gencin kendisinin ve ailesinin değil tüm toplumun etkileneceği sonuçları araştırmadan elde edilmiştir.

T3: Bu tez 2008 yılında aktif işgücü piyasası politikalarından bir örnek olan “Bilişim Çırakları Projesi”nin genç işsizliği üzerindeki etkisini araştırmak için gerçekleştirilmiştir. Projeden yararlanan 160 kişiye ve projeyi uygulayan 46 kişiye hem anket hem de mülakat yapılmıştır. Mülakat sadece projeyi uygulayan 46 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bu projenin genç işsizler üzerindeki etkileri istihdam, gelir ve psikososyal bakımdan incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda projenin genç işsizliğini azaltmada fazla bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kursa katılmanın yararlı olmadığını ve kursa katılma konusunda emin olmadıklarını ifade edenlerin, kurs sonrasında iş bulma ümitlerinin de beledikleri düzeyde gerçekleşmediği, iş buldukları takdirde ise ücret ve çalışma koşulları bakımından beklentilerini karşılamadığı saptanmıştır. Programın bitiminden iki yıl sonra dahi işsiz olanların oranının %41,9 olduğu, katılımcıların %40’ünün tam zamanlı ve sürekli bir işte çalıştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışanların ise asgari ücret ve altında çalıştıkları hatta sigortasız çalıştıkları sonucu dikkat çekmektedir. Diğer yandan programdan edindikleri becerilerin de tam olarak şu anda çalıştıkları işte yararlı olmadığı da katılımcılar

tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların çoğunun projeyi başarısız buldukları ve bu başarısızlığın nedeni olarak projenin işgücü piyasasının isteklerine yanıt vermemesi olarak görülmüştür. Araştırmanın proje uygulayıcılarla olan bölümünde ise uygulayıcıların çoğunluğunun (%52,2) projeyi başarısız buldukları saptanmıştır. Araştırmada ulaşılan en genel sonuç ise aktif işgücü piyasası politikalarının genç işsizliği azaltmada fazla etkin olmadığı sonucudur.

T4: Bu tez genç işsizliği sorununu Denizli ilinde 144 genç işsiz ve 147 işveren ile araştıran bir çalışmadır. Araştırmaya göre okullarda verilen eğitimin işgücü piyasasının isteklerini karşılayamaması, gençlerin iş tecrübesinin olmaması ve bu tecrübesizlikten dolayı işverenler tarafından işe alınmaması hem Denizli hem de Türkiye için genç işsizliği nedenleri olarak sıralanabilmektedir. Denizli ilinde 15-24 yaş aralığındaki genç işsizler arasında işsizlik durumundan en çok etkilenen grubun 20-24 yaş aralığındaki gençler olduğu saptanmıştır. Katılımcı gençlerin çoğunluğunun 6-8 ay gibi bir süredir işsiz oldukları ve %98,5 ile iş arama kanalı olarak İŞKUR'u tercih ettikleri görülmektedir. Yine katılımcılardan elde edilen bulgulara göre tanıdık (eş, dost vb.), direkt başvuru ve internet kanallarının iş aramada kullanılan diğer kanallar olduğu ortaya konulmuştur. Araştırmanın genç işsizler ile yapılan bölümünde ücretlerin düşük olması, düşük ücrete rağmen iş yükünün fazla olması, işverenlerin tecrübeye önem vererek tecrübesiz genç işsizleri göz ardı etmesi ile kişisel olarak tecrübesiz olmak işsizliğin nedenleri arasında sayılmıştır.

İşverenler ile gerçekleştirilen bölümde gençlerin ücret beklentisinin fazla olması, gençlerin tecrübeye sahip olmamaları, okullardaki eğitimin işgücü piyasasına göre yetersiz olması ve istekleri karşılayamaması ile istihdam politikalarının yetersiz olması işverenler tarafından genç işsizliğinin nedenleri olarak kabul edilmektedir. İşverenlerin işe alımlarda daha çok 25-29 yaş aralığındaki gençleri tercih ettikleri sonucu da 15-24 yaş aralığındaki gençlerin işsiz olmalarındaki neden olarak dikkat çekmektedir.

T5: Bu tez genç işsizliği sorununu ve nedenlerini 600 katılımcı ile irdeleyen bir araştırmadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre genç işsizliğini emeklilik yaşının yüksek olması etkilemektedir. Mültecilerin işgücü piyasasında düşük ücret ve sigortasız bir şekilde çalışması da Türkiye'deki genç işsizliği sorununu etkileyen bir diğer etkidir. Önceki araştırmalarda olduğu gibi gençlerin tecrübeleri, bilgi birikimleri ve yetkinlikleri genç işsizliğinin nedenleri arasında görülmektedir. Genç işsizliğinin bir diğer nedeni ise işgücü piyasalarının politika noktasındaki yanlışları olarak saptanmıştır. Yine diğer çalışmalarda olduğu gibi üniversitelerin yapılanmalarının yani eğitimlerinin genç işsizliğini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın çalışmalarının da genç işsizliği olgusunu etkilediği ifade edilmiştir. Yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim gibi tanımlayıcı değişkenlerin de genç işsizliği ile anlamlı bir fark oluşturduğu ulaşılan bir diğer sonuçtur. Sermaye yetersizliği, nüfus artışı, yanlış kariyer planlaması gibi değişkenlerin ise genç işsizliği ile istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir.

T6: Bu tez uzun süreli genç işsizliğinin belirleyicilerinin neler olduğunu İstanbul ilinde ikamet eden ve bir yıldan uzun süredir işsiz olan 18-29 yaş aralığındaki gençler ile araştırmaktadır. 400 kişiyle yapılan ama çeşitli nedenlerden dolayı 339 anketin değerlendirildiği çalışmada en yüksek katılımla *“Ekonomik durgunluk dönemlerini fırsat olarak gören işverenlerin düşük ücretle işçi çalıştırmak istemeleri genç işsizlik süresini uzatmaktadır.”* ifadesi uzun süreli genç işsizliğinin birincil nedeni olarak belirtilmiştir. Araştırmada kadınlar, erkeklere göre uzun süreli genç işsizlikte işverenlerin istihdam tercihlerinin ve eğilimlerinin etkili olduğunu düşünmektedir. Gençlerin uzun süreli işsiz kalmalarından dolayı işsizlikten daha fazla etkilendikleri ve kısa süreli işsiz gençlere kıyasla ücret beklentilerini düşürdükleri bulgusu da araştırmanın bir diğer dikkat çeken sonucudur. Uzun süreli genç işsizliğinin bir diğer nedeni öncesinde kayıt dışı olarak çalışmanın yeni işverenler için bir sorun olduğu, bu yüzden kayıt dışı çalışan gençleri işe almaması olarak ifade edilmiştir. T4 kodlu lisansüstü tezdeki sonuca benzer bir şekilde 25-29 yaş aralığındaki gençlerin daha fazla tercih edilmeleri, 18-24 yaş aralığındaki gençlerin işsiz kalmalarına neden olduğu araştırma sonuçlarındandır. Yine diğer araştırmalarda olduğu gibi bu çalışmada da tecrübenin önemli bir etken olduğu, tecrübesiz gençlerin işverenler tarafından tercih edilmediği saptanmıştır. Eğitim sisteminin işgücü piyasalarının istekleri noktasında yetersiz kalmasından en çok etkilenenlerin önlisans ve altı eğitime sahip olan kişiler olduğu belirtilmiştir. Diğer yandan gençler, bulgulara göre deneyim süresinin eksikliğini eğitimleriyle gidermeye çalışmaktadır. Kentleşme, kırdan kente göç ve genç nüfus fazlalığı da genç işsizliği nedenleri arasında sayılmaktadır.

T7: Bu tez önceki çalışmalardan farklı olarak meslek lisesi ve öğrencilerine yönelik gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 294 meslek lisesi öğrencisine meslek hakkında bilgilerini ve mesleğe devam etme düşüncelerini ölçecek sorular sorulmuştur. Öğrencilerin meslek lisesinde seçtikleri meslekle ilgili olarak önceden hiçbir bilgilerinin bulunmadığı, öğrencilere hiçbir meslek tanıtımının yapılmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin meslek lisesini seçmelerinde ailelerinin ve okul

başarılarının etkili olduğu, bir nevi zorunluluk dolayısıyla meslek lisesine geldikleri sonucu elde edilmiştir.

Okul içerisinde alınan eğitimin meslek hayatında yararlı olmayacağı düşüncesinin öğrencilerin çoğunda olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin seçtikleri mesleğin çalışma ortamıyla ilgili hiçbir bilgisi bulunmadığı da ulaşılan bir sonuçtur. Genel sonuç olarak ise meslek liselerinin ara eleman yetiştirmede yetersiz kaldığıdır.

T8: Bu tez “Genç Çiftçi Projesi”nin Yalova ilinde bu projeden yararlanan 18-24 yaş aralığındaki gençler bağlamında değerlendirilmesi için 160 kişiyle gerçekleştirilen bir araştırmadır. Genç Çiftçi Projesi’nin yaş, cinsiyet, eğitim gibi tanımlayıcı değişkenler ile değerlendirilmesi ve proje ile genç işsizliği arasındaki ilişkinin betimlenmesi için yapılan çalışmada proje ile genç işsizliği arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Yani proje, işsizliği azaltmıştır. Proje kapsamında verilen veya verilecek eğitimlerin faydalı olup olmadığına ilişkin sorulan soruda eğitim düzeyi yüksek kişiler bu eğitimlerin faydalı olacağını belirtmişlerdir. Akabinde ise eğitimlere katılımı ölçen soruda eğitime katılmayanlar %83,1 iken, eğitime katılanlar %16,9’dur. Eğitime katılmayanların çoğu yaptıkları işin aile mesleği olduğunu ifade ederek eğitime gerek duymadıklarını beyan etmişlerdir. 160 kişiden sadece 19 kişinin önlisans/lisans mezunu olması projenin üniversite mezunlarına yönelik hedefinin tam gerçekleşmediğini göstermektedir.

Araştırmada eğitim düzeyi doğrultusunda ulaşılan başka bir sonuç ise kentlerde çalışma hayatına uyum sağlayamayan kişilerin kırsalda tarım ile uğraştığıdır. Katılımcıların aylık gelirleri %49,9 oranında 2.001-2.500 TL arasında iken, ikinci olarak 2.501-3000 TL arasındadır. 1000 TL ile 2000 TL arasında gelire sahip olan genç çiftçiler ise giderlerin fazla ve pahalı olduğunu belirterek kazançlarının çoğunu bu giderlere ayırdığını belirtmişlerdir. Ücretler ile ilgili genel sonuç ise katılımcıların kent ortamındaki yoğun iş rekabeti ve düşük ücretlerden dolayı kırsalda kendi işini kurup daha rahat olmayı seçtikleridir. Katılımcıların sosyal güvenliklerinin olup olmadığı sorusuna ise çoğunluk (%74,4) olmadığı yanıtını vermiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç tarım ile sanayi arasındaki iletişim ağının güçlendirilmesi, tarımsal üretimde çağdaş yöntemlerin kullanılmasının gerekliliğidir. Projenin Yalova iline göçü artırmasından ziyade Yalova ili kırsalındaki işsizliği azaltmak gibi bir fonksiyonunun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İmkani olup sanayi veya hizmet sektörüne geçiş yapmayı düşünenlerin oranı araştırma bulgularına göre %21,9’dur. Diğer yandan projenin tarımsal verimliliği artırarak, işsizliği azaltacağı düşüncesine katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%98,8) ‘evet’ demiştir. Son olarak katılımcıların genelinde kentte

asgari ücret ile çalışmanın yerine kırsalda kendi işini kurma düşüncesinin olduğu belirtilmiştir.

T9: Bu tez gençlerin işgücü piyasalarına bakışını ve genç işsizliğinin nedenlerini 283 kişinin katılımıyla araştırmıştır. Araştırma sonucunda istihdam alanında yaşanan çeşitli sorunlara yönelik bulgular elde edilmiştir.

Bulgular neticesinde bu sorunlar *“eğitim sisteminin işgücü piyasası beklentilerine uygun işgücü yetiştirememesi, kalifiye çalışan sıkıntısı, iş piyasaları ile eğitim kurumları arasındaki enformasyon eksikliğinden kaynaklanan koordinasyonsuzluk, mesleki eğitim ve hayat boyu öğrenme stratejilerinin yetersizliği, demografik yapı, işgücü piyasası düzenlemeleri, kurumsal yapı ve kanunların eksikliği, aktif işgücü politikalarının yetersizliği ve işlevsizliği, yasal arka planı oluşturulmuş olsa bile güvenceli esneklik uygulamalarının çalışma hayatı pratiklerine dönüşmemesi, gençleri odak noktasına alan teşvik ve istihdam paketlerinin bulunmaması”* şeklindedir.

İŞKUR'un faaliyetlerinin yetersiz olduğu ve gençlerin iş arama kanalları sıralamasında 3. ve 4. sırada olduğu sonucu da iş bulma konusunda kurumsal yapının etkinliğini sorgulamak adına önem teşkil etmektedir. Araştırmaya katılan genç işsizlerin aldıkları eğitimden memnun olmadıkları, çalışma hayatında yetersiz kaldıkları ve imkan olsa yurtdışında eğitim almak istedikleri de ifade edilmiştir.

Gençlere iş arama kanalları sorulduğunda katılımcılar ilk sırada online iş arama sitelerini, son sırada gazete ilanlarını kullandıklarını belirtmiştir. Gelecek kaygısının uzun süreli genç işsizlerde yüksek düzeyde olduğu sonucu da araştırmadan elde edilmiştir. Gençlerin işsizlikle mücadelede devlet desteğini bekledikleri, bunun devletin bir görevi olduğu araştırmada dikkat çeken bir sonuçtur. Demografik değişkenlerde medeni durum, yaş ve eğitim durumu işsizlikle anlamlı olarak fark göstermektedir. Diğer yandan çalışma sektörü tercihi yani özel sektörde çalışma isteği, eğitim düzeyi arttıkça artmaktadır. Ayrıca aile gibi sosyal destek sistemleri tarafından ihtiyaçları karşılamada yardımcı olunan genç işsizler, işsizlik olgusunu daha farklı yorumlamaktadırlar. Gençlerin iş arama sürelerine göre de işsizlik nedeni algısı da değişim göstermektedir. Sosyal güvencesiz bir işte çalışma tercihinin işsizlik nedeni olarak kabul görmesinde, sosyal güvencesiz bir işte çalışmayacaklarını ifade edenler anlamlı farklılığı oluşturmaktadır. Staj ve uygulama gibi ders dışı eğitimlerin de işsizlik nedeni algısını etkilediği, bu uygulamaları gerçekleştirenlerin anlamlı farklılığı oluşturduğu araştırmada görülmektedir.

T10: Bu tez Malatya ili kapsamında genç işsizliğin boyutları ile genç işsizliğin etkilerini araştırmıştır. 15-29 yaş aralığında İŞKUR'a kayıtlı ve kayıtlı olmayan 403 genç, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcıların %34,7'si ilk kez iş arayışındayken, %36,7'si uzun süredir iş arayışındadır. Gençlerin en çok kullandığı iş arama kanalları KPSS gibi sınavlara hazırlanmak, işveren ile direkt görüşmek ve İŞKUR'a kaydolmak olarak araştırma bulgularından elde edilmiştir. Araştırmaya katılan gençlerin verdikleri yanıtlara göre Türkiye gençliğinin en büyük sorunları başta işsizlik olmak üzere gelecek kaygısı, eğitim, memnuniyetsizlik ve mutsuzluktur. İşsizliğin hem gençleri hem de aileleri olumsuz etkilediği sonucuna da araştırmadan ulaşılmıştır. Ayrıca bu etkinin sadece ekonomik olmadığı ruhsal ve psikolojik boyutta da kendisini gösterdiği de saptanmıştır. Diğer yandan bu etkinin intihar düşüncesini tetiklediği ve işsiz gençlerde bu düşüncenin yaygın olduğu da çalışmada dikkat çeken bir bulgudur. Eğitim seviyesinin geleceğe yönelik beklentilerde etkili olduğu, eğitim seviyesi arttıkça geleceğe bakışın olumsuz bir boyutta olduğu da görülmektedir.

İşsiz gençlerin yaşlarının ilerlemesiyle beraber de işsizliğin etkilerinin daha şiddetli hissedildiği de araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Nitekim daha uzun süreli işsiz gençlerin sosyal çevreleriyle daha olumsuz ilişkilere sahip olması bu sonucu destekler niteliktedir. Araştırmada işsizliğin çözümü için gençlere fikirleri ve önerileri açık uçlu bir şekilde sorulmuştur. Alınan yanıtlardan bazıları şu şekildedir:

- *“Genç işsizliğin çözümü noktasında fabrikaların, sanayi sitelerinin rolünün önemine dikkat çekilmiştir.*
- *Yetersiz üniversiteler ve gereksiz bölümler kapatılmalıdır.*
- *Devlet kadrolarının artırılması genç işsizliğini azaltacaktır.*
- *Mevcut eğitim sitemindeki yetersizlikler göz önünde bulundurularak bilim ve teknolojinin ağırlıklı olduğu yeni bir eğitim sisteminin geliştirilmesi genç işsizliğini azaltacaktır.*
- *Sürdürülebilir ekonomi politikaları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir ekonomik sistemin varlığı gerekmektedir.*
- *İşsizlikle mücadelede doğru para ve maliye politikaları uygulanmalıdır.*
- *Emeklilik yaşı gelenlerin emekliye ayrılmasını teşvik edecek politikalar uygulanmalıdır.*
- *Mesleki eğitime önem verilmelidir.*
- *İşe alım sürecinde torpil son bulmalı ve liyakata önem verilmelidir.*
- *İşverenlere tecrübesiz eleman çalıştırmaları için teşvik verilmelidir.”*

Son olarak ise araştırmada gençlerin kendilerine belirli amaçlar ve hedefler koymasının önemli olduğu, bu amaçlar ve hedefler olmaması halinde bu durumun genç işsizliğini artırdığı ifade edilmiştir.

T11: Bu tez genç işsizlerin yaşadıkları sorunları yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile derinlemesine görüşme yaparak ortaya koymaya çalışmıştır. 24 kişinin örneklemini oluşturduğu bu çalışmada katılımcıların hepsi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri mezunudur. Araştırma sonucunda katılımcıların direkt olarak KPSS'ye hazırlananlar, hem KPSS hem de kurumsal işletme sınavlarına hazırlananlar, hem sınavlara hazırlanıp hem de özel sektöre başvurular yapanlar ve yüksek lisansa hazırlananlar şeklinde bir ayırım gösterdiği görölmektedir. Katılımcılar üniversite sürecinde alınan eğitimin hazırladıkları sınavlarla ilgisi olmadığını ifade etmişlerdir. Yine sınavlarla ilgili olarak memur ilanlarının geç ilan edilmesi ile kontenjanların az olmasının işsizliği artırdığını belirtmişlerdir. Diğer çalışmalarda da işsizliğin nedenleri arasında sayılan eğitim ve işgücü piyasası istekleri ile tecrübesiz çalışan istemeyen işveren bu çalışmada da katılımcıların ifadelerinde geçmektedir. Araştırmaya katılan gençler, sosyal ağlar veya çeşitli bağlantılar kurulmadan iş bulunamayacağını da söylemişlerdir. Toplumsal cinsiyet rollerinin yansıması araştırmada katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır. Erkeklerin iş bulup, işten sonra askerlik ve daha sonrasında evlilik gibi şeylerle sosyal çevre tarafından baskı altına alındığı, kadınlara yönelik ise özel sektörde cinsiyet eşitizliğini derinleştiren davranışların ve söylemlerin olmasından dolayı kadınların özel sektöre karşı olumsuz tutum sergilediği görölmektedir.

Ayrıca üniversiteden mezun olduktan sonra aile evine geri dönen bireylerin iş konusunda ailelerine karşı yaşadıkları sorumluluk halinin onlar üzerinde stres ve kaygıya neden olduğu, ailelerinden hissedilmeyen baskının akraba gibi diğer sosyal çevredeki kişilerin söylemleri sonucunda hissedildiği, bu yüzden gençlerin kendi meslekleri haricinde sadece kazanç elde etmek adına farklı işlerde çalıştığı veya işsizliği tercih ettiği de çalışmada yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. İşsizlik süresinin artmasıyla düşen benlik saygısı sonucunda gençlerin ilk baştaki iş kriterlerini esneterek daha az beklentiyle iş aradıkları araştırmada ifade edilmiştir.

T12: Bu tez diğer çalışmalardan farklı olarak yükseköğrenim kurumunda öğrenim hayatına devam eden öğrencilerin genç işsizliği sorunu karşısında işsizlik kaygısı, umutsuzluk, benlik saygısı düzeylerini tespit ederek bu değişkenler ile yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi gibi tanımlayıcı değişkenlerle ilişkisi olup olmadığını ele almaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencisi olan 916 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada gençlerin iş bulma inançlarına

bakıldığında %49,1'i mezuniyet sonrası kolayca iş bulabileceklerinden emin değil, %28,3'ü mezuniyet sonrası kolayca iş bulabileceklerine inanmıyor ve %22,6'sı ise mezun olduktan sonra kolayca iş bulabileceklerine inanıyor. Büyük bir çoğunluğun iş bulma konusunda emin olmadığı ve inanmadığı görülmektedir. Bu bağlamda gençler böyle düşünmelerine neden olan etkenleri *“Ülkenin ekonomik durumu, mezun sayısının fazla olması, işsizlik oranlarının yüksek olması, deneyimin olmaması, kişisel yetkinliklerinin olmaması, kişisel yetkinliklerinin yeterli olduğundan emin olmaması”* şeklinde sıralamışlardır. Ayrıca iş tecrübesi olan gençlerin iş bulabileceklerine inançları, tecrübesi olmayanlara göre anlamlı bir ilişki oluşturmaktadır.

Araştırmaya göre gençlerin özsaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında negatif ve anlamlı, umutsuzluk ve iş kaygısı arasında ise pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan iş bulma inancı olmayan gençlerin işsizlik kaygılarının daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. İş bulma inancı olan gençlerin umutsuzluk düzeyleri daha düşük iken, inancı olmayanların umutsuzluk düzeyleri daha yüksek olarak saptanmıştır. Diğer yandan iş bulma inancı olan gençlerin özsaygıları yüksek, iş bulma inancı olmayan gençlerin özsaygıları ise düşüktür. Sınıf düzeylerine göre umutsuzluk düzeylerinin farklılaşması birinci sınıflara göre üçüncü ve dördüncü sınıf gençlerin umutsuzluk düzeyleri daha yüksek olarak bulunmuştur. Araştırmadan genel olarak öğrencilerin işsizlik kaygısının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6. Lisansüstü Tezlerin Sonuçlarının Sosyal Politika Bağlamında Değerlendirilmesi

Sosyal politika dinamik yapıya sahip bir kavramdır. Sanayi Devrimi sonrasında işveren ve işçi sınıfı arasında sosyal adaleti sağlamak için çeşitli uygulamalar geliştiren sosyal politika, tarihsel süreçte kapsamını genişleterek tüm toplumu içerisine almıştır. Günümüze gelindiğinde sosyal politika için ekonomik sorunlar ve ekonominin insanlar üzerindeki etkisini araştıran, sosyal sorunların çözümüyle ilgili olarak kapsayıcı önemler geliştiren bir disiplin haline geldiğini söylemek yerinde olacaktır (Genç, Çavuşoğlu ve Çöpoğlu, 2020, s. 240).

Geniş anlamıyla sosyal politika *“Sadece çalışan sınıfları ve onların sorunlarını değil yaşlıları, çocukları, bakıma muhtaçları, işsizleri de içine alarak endüstriyel ilişkilerden ve ekonomiden daha çok konuyu kapsamına almaktadır. Geniş anlamda sosyal politika topluma bir bütün olarak bakar. Toplumun tüm sınıflarına yönelik olarak eğitim, sağlık, konut, çevre ve gıda sağlığı, toplumun sosyal ve kültürel gelişimi gibi birçok konuda politikalar geliştirir* (Karakış, 2009, s. 96).” Sosyal politika, devlet bünyesindeki farklı sosyal kurum ve kuruluşların

içerisinde bulunan sosyal düzende insanların sosyal barış içerisinde yaşamaları ve sosyoekonomik dengesizliklerin giderilerek sosyal adaletin sağlanması için geliştirilen politikalar bütünüdür (Genç ve Seyyar, 2010, s. 729).

İşsizlik sorunu da sosyoekonomik dengesizliklerin giderilmesi ve sosyal adaletin sağlanması noktasında bir engel teşkil etmektedir. Çünkü işsizlik, insanların ihtiyaçlarını karşılayamamasına ve farklı sosyoekonomik yapıya sahip kişiler arasında dengesizliklerin artmasına neden olmaktadır. Bu yüzden işsizliğin ortadan kaldırılması veya azaltılması yönünde geliştirilen her politika, sosyal politika çatısı altında düşünülebilir. Sosyal politikanın bir bileşeni olan istihdam konusunda geliştirilecek çözümlerin yaşam koşullarını iyileştirici düzeyde ve yapıcı bir şekilde olması gerekirken, aktif ve pasif işgücü piyasası politikaları sosyal politika ile yakından ilişkilidir (Özdemir, 2017, s. 30).

Lisansüstü tezlerin sonuçları doğrultusunda genç işsizliğinin sürekli önemini koruduğunu ve sadece ekonomik boyutlu değil sosyal ve psikolojik boyutlu bir sorun olduğunu tekrardan vurgulamak doğru olacaktır. Genç işsizliği çalışmalarının alanda direkt olarak gençler muhatap alınarak gerçekleştirilmesi soruna yönelik gerçekçi bulgular elde edilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu doğrultuda sosyal politikanın genç işsizliği konusunda geliştireceği politikaların etkin ve verimli olabilmesi için araştırmalardan elde edilen bulgulara dayanarak genç işsizliğinin genel nedenlerine değinmek faydalı olacaktır:

- Tecrübesiz gençlerin işverenler tarafından tercih edilmemesi,
- İstihdam politikaların yetersiz olması,
- Aldıkları akademik eğitimin işgücü piyasasının isteklerini karşılamaması,
- Emeklilik yaşının yüksek olması, işe alımlarda liyakata önem verilmemesi ve gözardı edilmesi,
- Alımlarda kadroların yetersiz olması,
- Yapılan işe göre ücretin düşük olması,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile İŞKUR gibi kurumsal yapıların uyguladığı politikaların işlevsizliği,
- Mesleki eğitime gereken önemin verilmemesi,
- Sosyal ağların ve ailelerin sosyoekonomik durumun yetersiz olması,
- Kayıt dışı istihdam,
- Mezun sayılarının fazla olması genç işsizliğinin başlıca nedenleri arasında sıralanmaktadır.

Sosyal politika bağlamında bu nedenlerin daha geniş ve derinlemesine ele alınarak etkin ekonomi politikalarının yanı sıra eğitim politikalarının da

geliştirilmesi elzemdir. Sosyal politikanın bileşeni olan istihdama yönelik oluşturulan aktif işgücü politikalarının da hedeflendiği gibi işsizliği düşürdüğü görülmemektedir. İki çalışmada bu projelerin herhangi birinden yararlananlarla yapılan alan araştırmalarında genel sonuç olarak hem yararlanan hem de uygulayıcı tarafında projelerin başarısız kabul edildiği, işsizliği istenilen düzeyde düşürmediği, yararlananların alınan eğitimlerden ve ücretlerden memnun olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Erdil Şahin ve Sevimli (2013) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada aktif işgücü politikası uygulamalarından biri olan İstanbul Kültür Üniversitesi işbaşı eğitim programına katılım gösteren ve mezun olan 325 kişiden 281'inin istihdam edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bu sonuçla eğitim programı başarılı kabul edilmiştir. Başka bir çalışmada da Türkiye'deki aktif istihdam politikalarının analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre aktif istihdam politikaları pasif istihdam politikalarına göre daha verimli bulunmuştur (Kasapoğlu ve Murat, 2018). Yine aktif istihdam politikalarının ele alındığı bir çalışmada Tokat ilinde uygulanan politikaların işsizliği istenilen düzeyde azaltmadığı, sınırlı kaldığı ve amacına ulaşmadığı tespit edilmiştir (Aşkın ve Aşkın, 2017). Aktif istihdam politikalarının etkilerinin farklılaşması uygulanan politikaların etkinliğini ve amacına uygunluğunu tartışmaya açık hale getirmektedir. Bu politikaların etkinliğinin daha verimli olabilmesi için işgücü piyasası politikalarının, mevcut işsizliğin temel ve özel nedenleri derinlemesine incelenerek alandan elde edilen somut veriler doğrultusunda uzmanlıkla oluşturulması gerekmektedir. Böylece işgücü piyasası politikaları etkin, verimli ve uzun soluklu olacak, dolayısıyla da sosyal politika başarılı olacaktır. Ayrıca sosyal politikanın dinamik yapısı düşünüldüğünde bir hedefin sağlanması diğer hedeflere de olumlu katkıda bulunacaktır.

Araştırma sonuçlarından sosyal politikanın sosyal adalet ve sosyal refah hedeflerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilemediği görülmektedir. Yapılan işe düşük ücretin verilmesi temelde sosyal adaletle çelişmekle beraber sosyal politikanın kapsayıcı hedefi olan sosyal refah hedefinin gerçekleşmesine engel olmaktadır. İstihdamın temel unsuru olan ücretin emek-ücret ilişkisi içerisinde belirlenmesi sosyal politikanın bir bileşenidir (Özdemir, 2017, s. 30). Ayrıca sosyal politikanın hak temelli anlayışının da uygulamalarda karşılık bulmadığı araştırma bulgularından anlaşılmaktadır. Mikro, mezo ve makro düzeyde sosyal politika hedeflerinin gerçekleştirilememesi toplumun genelini etkileyecektir.

Çalışmalardan elde edilen bulgularda yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi gibi tanımlayıcı değişkenlerin genç işsizliği algısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İşsiz bireylerde yaş ilerledikçe beklentilerin azaldığı, alan dışı işlere dahi

başvuruda bulunduğu, işsizlik kaygısının ve sosyal çevreden gelen iş ile ilgili sorulardan dolayı oluşan baskının arttığı çalışma sonuçlarında görülmektedir. Her dönemde işsizliğin çeşitli etkilerinin olması genç işsizliğinin her yaş grubunda ağırlaşan bir şekilde seyrettiğini göstermektedir.

Ayrıca gençlerin toplumsal cinsiyet söylemlerine işsizlik konusunda da maruz kaldığı çalışmalardan elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Erkeklerin iş, askerlik ve evlilik gibi konularla toplumsal baskı altına alınması, kadınların özel sektörde erkeklerden daha 'aşağı' bir düzeyde görülmesi ve genellikle daha düşük ücretle veya kayıt dışı şekilde çalıştırılması bu söylemlerin birer örneğidir. Alanda yapılan çalışmaların artmasıyla beraber bu söylemlerin farklı boyutlarının da ortaya çıkacağı öngörülmektedir. Özdemir' göre (2017, s. 30) ücret politikalarında cinsiyet ayrımcılığı gibi konuların çözümlenmesi ve kadın-erkek ayrımının yapılmaması da sosyal politika uygulamalarının bir parçasıdır. Evli genç işsizlerin sorumluluklarının daha fazla olması onların işsizlik kaygısını, umutsuzluk düzeyini daha da artırmaktadır. Aile olgusunun işsizlik ile bir araya gelmesiyle işsizlik sorununun aile içi şiddet ve boşanma gibi daha farklı sonuçlar doğuracağı Karataş'ın (1994/T1) çalışmasında görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça işsizlik kaygısının arttığı da çalışmalarda ulaşılan ortak sonuçlardan birisidir. Bu bağlamda yükseköğrenim mezunu kişilerin istihdamına yönelik farklı politikaların, lise ve altı düzeyde mezunların istihdamına yönelik ayrı politikaların oluşturulması sorunun çözümünü daha etkin kılacaktır. Özellikle meslek liselerine verilecek önem, lise mezunlarının istihdamını artırarak ara eleman sorununu çözecektir.

Sonuç olarak çalışmaların farklı yıllarda yapılmasına karşın benzer sonuçların elde edilmesi Türkiye'de genç işsizliği sorununun önemli bir toplumsal sorun olduğunu, farklı dönemlerde uygulanan politikaların yetersiz ve işlevsiz olduğunu ve her geçen gün giderek artan bir şekilde gençlerin işsizlik sorunuyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Genç işsizliği sorununun daha gerçekçi bir şekilde ele alınması, alandan direkt olarak gençlerden verilerin toplanması, toplanan verilerden yola çıkarak genç işsizliği sorunun boyutlarının ortaya konulması ve bu yönde sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Diğer yandan işverenlerle de araştırmalar yapılarak işsizlik sorununun her iki taraf açısından karşılaştırılması daha etkin çözümlerin geliştirilmesi için önemlidir. Tablo 4'te gösterilen çalışmalardan T3 ve T4 kodlu lisansüstü tezler, her iki tarafın karşılaştırılmasının yapıldığı çalışmalardır. Ama bu çalışmaların sayısının artırılması ve farklı sektörlerde yapılması sorunun daha bütüncül ele alınmasını sağlayacaktır.

7. Tartışma ve Sonuç

Genç işsizliği konulu lisansüstü tezlerin doküman analizi yöntemiyle incelendiği bu çalışmada tezler belirli kriterler kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda lisansüstü tezlerin çoğunluğunu (%88,9) yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Doktora düzeyinde sadece 5 tez bulunmaktadır. Akademik eğitimde yüksek lisansa göre doktoranın bilimsel katkısı ve özgünlüğü daha yüksek kabul edildiğinden konunun doktora düzeyinde de ele alınması önemlidir. Genç işsizliği konulu lisansüstü tezlerin çoğunluğu (%37,8'i) 2019 yılına aittir. Tezlerin yazıldığı üniversiteler ise en çok Marmara Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi'dir. 45 tezin tamamı Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yazılmıştır. 19 tez (%42,2) İktisat, 17 tez (37,8) Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri anabilim dallarına aittir.

Tezlerin danışmanlığını en çok Profesör Doktor (%48,9) unvanlı öğretim üyeleri yapmış, Doçent Doktor ve Doktor Öğretim Üyesi unvanlı öğretim üyelerinin yürüttüğü çalışma sayıları 11'er tez ile eşittir. Yapılan bu araştırmanın amacı doğrultusunda tezlerin sadece veri toplama araçları belirtilmiştir. Buna göre tezlerin çoğunun (%73,3) teorik yani 'Literatür taraması, Doküman Taraması' veri toplama aracını kullandığı saptanmıştır. Tezlerin 12'sinin anket, mülakat ya da her ikisini kullandığı görülmektedir. Teorik çalışmalarda genellikle literatüre dair bilgi vermekle beraber politika analizi, TÜİK ve OECD verilerini kullanarak çeşitli analizler ya da politika ve verilerle karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Bu çalışmaların genç işsizliği konusundaki katkıları yadsınamaz derecede önemlidir. Fakat genç işsizliği gibi sosyal bir sorunun toplum içerisindeki durumunun alan araştırmaları ile ortaya konulması, halihazırda olan verilerle desteklenmesi sorunun boyutu hakkında daha bütüncül bilgiler verebilir. Bu yüzden teorik çalışmaların yanında alan araştırmalarına da aynı derecede önem verilmesi gerekmektedir. Alan araştırması gerçekleştiren tezlerin örneklem büyüklüklerine bakıldığında ise mülakat tekniğini kullanan çalışmaların örneklem büyüklüğü 25'ten az olan çalışmalar olduğu görülmektedir. Çalışmaların çoğunun (%11,1) 300 ve üzeri örnekleme sahip olması sonuçların genellebilirliğini artırmaktadır.

Alan araştırması niteliğindeki tezlerin sonuçlarının da incelendiği ve sosyal politika bağlamında değerlendirildiği bu çalışmada genel olarak çalışma sonuçlarından işsizliğin nedenleri olarak tecrübesiz gençlerin işverenler tarafından tercih edilmemesi, istihdam politikaların yetersiz olması, aldıkları akademik eğitimin işgücü piyasasının isteklerinin karşılamaması, liyakata önem verilmemesi, ücretlerin düşük olması, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile İŞKUR gibi kurumsal yapıların uyguladığı politikaların işlevsizliği gibi birçok neden

sıralanmaktadır. Murat ve Şahin (2011) de genç işsizliğinin nedenlerini araştırdıkları çalışmalarında genç nüfusunun demografik özellikleri ve yapısı, işgücü politikalarındaki yetersizlikler, işverenlerin ilk kez işgücü piyasasına giren gençlere karşı bakış açıları ve ücret politikalarının gençlerin işe alımında yarattığı olumsuzluklar gibi birçok farklı neden saptamışlardır. Güvenoğlu ve Bayır (2020) ise genç işsizliğini etkileyen faktörleri ampirik bir analizle inceledikleri çalışmada GSYİH, enflasyon ve kamu harcamalarında meydana gelen artışın genç işsizliğini azalttığını, dışa açıklık oranındaki artışın tam tersi bir şekilde genç işsizliğini artırdığını tespit etmişlerdir.

Genç işsizliğinin nedenleri incelendiğinde eğitimin yetersizliği ve tecrübesiz gençlerin olması eğitim ile işgücü piyasasının bütünleşmiş bir şekilde politikalar oluşturmasını ve uygulamalar gerçekleştirmesini gerekli kılmaktadır. Çondur ve Cömertler Şimşir de aynı şekilde eğitim veren kurumlarla işgücü piyasasının işbirliği yapmasının gerekliliğini çalışmalarının sonucuna dayanarak vurgulamaktadırlar (Çondur ve Cömertler Şimşir, 2017). Ayrıca bakanlık ve İŞKUR gibi kurumsal yapıların daha işlevsel bir hale getirilerek genç işsizliği sorununa işlevsel çözümler üretilmesi sağlanmalıdır. Sosyal politikanın sosyal adalet hedefinin sağlanması için de yapılan işe karşılık hak edilen ücretin verilmesiyle ilgili işverenlere yönelik yasal yaptırımların gerekliliği ortadadır. Özellikle çalışma sonuçları incelendiğinde ücret konusu çalışmaların çoğunda başlıca bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine sosyal politikanın hedefi olan sosyal refah, ancak işsizlik sorununun çözümü ile gerçekleşebilir. Çünkü her hizmetin temeli ekonomiye dayandığından işsizlik sorununun çözümü, üretimi artırarak hizmetlerdeki niteliği de etkileyecektir. İşe alımlarda liyakata daha önem verilmesi sosyal politikanın hak temelli anlayışıyla örtüşmekte olup, sosyal politika uygulamalarının sonuçlarının uzun soluklu olması isteniyorsa liyakat en temel ilke olmalıdır. Liyakatın olmadığı işe hem yapılan işin niteliği hem de gerekli yetkinliğe sahip gençlerin işgücü piyasasına karşı algıları olumsuz etkilenecektir. Dolayısıyla liyakat işe alımlarda temel ilke kabul edilmeli ve hak temelli bir anlayış benimsenmelidir.

Genç işsizliğinin çok boyutlu bir sorun olması toplumun biyopsikososyal iyilik halinin de tehditlere açık olmasına neden olmaktadır. Tezlerin sonuçlarına dayanarak gençlerin yaşadıkları umutsuzluk, iş kaygısı, stres, düşük benlik saygısı, gelecek kaygısı, intihar düşüncesi gibi psikolojik sorunlar sosyal politikanın sosyal barış, sosyal bütünleşme ve en genel olarak sosyal refah hedeflerinin gerçekleşmesini olumsuz olarak etkilemektedir. Yapılan bir çalışmada bu psikolojik sorunlar üzerinde cinsiyet faktörünün önemi ortaya çıkmaktadır. Yazar

Aslan'ın (2015) çalışmasında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla işsizlik kaygısı yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı çalışmada akademik başarısı düşük öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, akademik başarısı yüksek olan bireylere göre daha yüksek olarak saptanmıştır. İş deneyimi olan öğrencilerin iş deneyimi olmayan öğrencilere göre daha kaygılı oldukları da çalışmadan ulaşılan başka bir sonuçtur. Buna göre çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin sonuçlarını destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Erdem, Demirel ve Erkan (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise genç işsizliğin intihar oranları üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçla tezlerin sonuçları arasında bir farklılık söz konusudur. Bu farklılık alanda yapılacak çalışmaların farklı olasılıklar düşünülerek yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Türkiye açısından bakıldığında genç nüfusun fazla olduğu bir ülkede gençlerin psikososyal sağlığının erken dönemlerden itibaren olumsuz etkilenmesi, gençlerin gelecekte oluşturduğu toplumun sağlıklı bir toplum yapısından uzaklaşmasına neden olacaktır. Bu nedenlerle sosyal politikada işsizliğin sosyal ve psikolojik boyutuna dikkat edilmelidir.

Yapılan çalışma bağlamında gelecekte genç işsizliği konulu çalışmalara fikir verebilecek öneriler şunlardır:

- Yapılacak çalışmalarda teorik çalışmaların yanında alan araştırmalarına daha fazla yer verilmelidir.
- Hem yükseköğrenim kurumu öğrencisi hem de yükseköğrenim kurumu mezunu gençler ile yapılacak araştırmalarda her iki örneklem grubu bir arada alınarak karşılaştırmalı analizler yapılmalıdır. Bu araştırmalarla çalışma hayatına geçmeden önce ve geçiş döneminde etkili olan değişkenler belirlenebilir.
- Araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre meslek liselerinin yetkinliğinin düşük düzeyde olması dolayısıyla meslek liselerinin sorunları ve meslek liselerinin önemi çeşitli araştırmalarla vurgulanmalıdır. Yapılan araştırmalarla ara eleman sorununa da dikkat çekilebilir.
- Genç işsiz olarak 15-24 yaş aralığı gençler kabul edilmesine karşın 25-29 yaş aralığındaki genç yetişkinlerin de işsizlik sorunu kapsamında yapılacak çalışmalarda örnekleme dahil edilmesi işsizlik sorununa daha geniş çaplı değinilmesini sağlayacaktır.

Yapılan bu çalışmanın genç işsizliği konusunda çalışma yapmayı düşünen araştırmacılara şimdiye kadar yapılan çalışmaların mevcut durumu hakkında fikir vereceği düşünülmektedir. Ayrıca alan araştırması sonuçlarının değerlendirilmesi ile bu çalışma lisansüstü tezlerin incelendiği diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Alan araştırmalarından elde edilen sonuçların özet halinde sunularak, sosyal politika bağlamında değerlendirilmesi alan araştırmalarının genç işsizliği konusunda ne kadar önemli olduğunu ortaya koyacaktır.

Kaynakça

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu (1981, 6 Kasım), *Resmi Gazete*: 17506.

Akman, E. ve Ökten, A. (2018). Türkiye’de yönetim alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin içerik analizi (2000-2016). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(4), 1027-1045.

Akyar, D. ve Sarıkaya, R. (2020). Türkiye’deki girişimcilik kavramına yönelik eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), 979-1018.

Altınsoy, H. (2020). Türkiye’de genç işsizliğinin boyutları ve çözümüne ilişkin öneriler. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 11(1), 69-89.

Aşkın, U. ve Aşkın, E.Ö. (2017). Aktif istihdam politikası olarak toplum yararına programlar: tokat ili araştırması. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(3), 1-16.

Aydın, A. (2017). Genç işsizliği sorununun Almanya ve Türkiye mesleki eğitim sistemi çerçevesinde değerlendirilmesi. *Sosyal Güvence Dergisi*, 11, 1-23.

Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 55-77.

Batu, M. ve Yapıcıoğlu Ayaz, Y. (2018). Bilimsel araştırmalarda sosyal medya ile ilgili “yeni” bulmak: Lisansüstü tezlerine yönelik bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 29 (Özel Sayı), 284-301.

Bayraktar, S. ve İncekara, A. (2013). Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 4(1), 15-38.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (27. bs.). Ankara: Pegem Akademi.

Çakır, Ö. ve Kellevezir, I. (2020). Yükseköğretim mezunlarında işsizlik ve nitelik uyumsuzluğu olgusu: Unı-verı araştırma sonuçları ışığında bir değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1 (Sayı: Özel Sayı), 1-17.

Çelebi, C., Ergül, E., Usta, B., ve Mutlu. M. (2019). Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretilmesi alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(3), 39-52.

Çondur, F. ve Cömertler Şimşir, N. (2017). Türkiye’de eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkilerinin analizi. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(6), 44-59.

- Erdem, H.F., Demirel, S.K. ve Erkan, E. (2019). Genç işsizliğin intihar oranları üzerindeki olası etkisi: panel veri analizi ile bölgesel karşılaştırma. *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(2), 76-92.
- Erdil Şahin, B. ve Sevimli, Y. (2013). Aktif istihdam politikaları kapsamında uygulanan işgücü yetiştirme kursları ve İŞKUR'un önemi. *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-10.
- Genç, Y. ve Seyyar, A., (2010). *Sosyal hizmet terimleri* (Ansiklopedik sosyal pedagojik çalışma sözlüğü). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Genç, Y., Çavuşoğlu, O. ve Çöpoğlu, M. (2020). Sosyal politika geliştirmede ve sosyal hizmet uygulamalarında yerelleşme: Sakarya Büyükşehir Belediyesi sosyal gelişim merkezi örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 235-272.
- Gür Erdoğan, D., Kaya Uyanık, G. ve Canan Güngören, Ö. (2018). Aktif öğrenmeye ilişkin lisansüstü tezlerin yapısal incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 111-125.
- Güvenoğlu, H. ve Bayır, M. (2020). Genç işsizliği etkileyen faktörlere ilişkin ampirik bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 19-36.
- İslamoğlu, A.H. ve Alnıaçık, Ü. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (6. bs.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karakış, E. (2009). Küreselleşen dünya yönetiminde yerel yönetimler bağlamında sosyal politika. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Karakulle, İ, Karademir, Ö. ve Armağan, M. (2019). Finansal okuryazarlık: Türkiye'de hazırlanan lisansüstü tezlerle yönelik teorik bir inceleme. *Econder International Academic Journal*, 3(1), 99-114.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (ikinci Yazım 35. Bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kasapoğlu, M.M. ve Murat, S. (2018). Aktif istihdam politikaları ve Türkiye'de İŞKUR tarafından uygulanan aktif istihdam politikalarına güncel bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 485-502.
- Korkmaz, T., Erkin, M. ve Atbaşı, Z. (2021). Akran zorbalığı kavramının lisansüstü tezlerde incelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 3(1), 1-19.
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011). Nedenleri ve sonuçları bakımından gençler arasında yaygınlaşan işsizlik. *Sosyoloji Konferansları*, 44, 1-48.
- Olca, T. (2021). Bilgi toplumu olma yolundaki Türkiye'de genç işgücü istihdamı. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 102-124.

- Orkunoglu Şahin, I.F. (2020). Genç işsizliği ve mücadele yöntemleri. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 135-153.
- Öner, Ö. ve Türkoğlu, M.E. (2020). Eğitim denetimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1265-1285.
- Örücü, H. (2019). Bağımlılıkta aşerme ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmalar üzerine bir inceleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı: 1), 59-62.
- Özçakmak, H. (2017). Türkçe eğitimi lisansüstü araştırmalarında yeni yönelimler (2011-2015). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1607-1618.
- Özdemir, M.Ç. (2017). Bütüncül sosyal politika modeli. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 117(230), 27-44.
- Özenç, M. ve Gül Özenç, E. (2012). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 13-28.
- Savaşkan, Y. ve Gökteş Kulualp, H. (2019). Duygusal emek konusunu araştıran lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 818-837.
- Sürücü, M. (2014). İşsizlik, işsizlikle mücadelede pasif istihdam politikaları: Almanya ve Türkiye örnekleri. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. T.C. çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı dış ilişkiler ve yurt dışı işçi hizmetleri genel müdürlüğü, Ankara.
- TÜİK. (2021). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Ürüt Kelleci, S. ve Türk, Z. (2016). Genç işsizliğin incelenmesi: OECD ülkeleri ve Türkiye karşılaştırması. *Emek ve Toplum Dergisi*, 5(13), 10-25.
- Yazar Aslan, B. (2015). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), 71-86.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Araştırmaya Dahil Edilen Lisansüstü Tezler

- Akgün, M. (2019). Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve bu sorunun çözümüne yönelik istihdam politikaları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe üniversitesi, İstanbul.

- Altaylar, M. (2019). OECD ülkeleri kapsamında gsyih, genç işsizlik ve işsizliğin panel veri analizi yöntemleriyle incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Altuntaş, M. (2019). Türkiye’de genç işsizliği ve bir alan araştırması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Aydos, M. (2018). Türkiye’de genç işsizliğin genelleştirilmiş sıralı logit yaklaşımı ile analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Basmacı, G.S. (2011). Genç işsizliği ve Türkiye’de genç işsizliğine yönelik çözüm arayışları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bayrak, Y. (2020). Türkiye’de genç işsizliği ve yükseköğretim öğrencileri arasında işsizlik kaygısı: bir alan araştırması örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Bilen, M. (2015). Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizliğine yönelik sosyal politikalar: 2000 yılı ve sonrası. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, Yalova.
- Bilir, H. (2011). 1980 sonrası dönemde Türkiye’de genç işsizliğin ücret yapışkanlığı üzerindeki etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Buluttekin, M.B. (2008). Türkiye’deki genç işsizliği sorununun makroekonomik boyutları ve “Avrupa istihdam stratejisi” çerçevesinde çözüm politikalarının belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Çafoğlu, E. (2021). Genç işsizliğini önlemede bir araç olarak İŞKUR tarafından yürütülen aktif istihdam programları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Çatır, İ. (2018). Küreselleşmenin işgücü piyasasına etkisi ve Türkiye’de genç işsizlik. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Çetinkaya, E. (2008). Türkiye’de genç işsizliği ile mücadelede aktif işgücü piyasası politikaları. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Çiner, B. (2019). Genç işsizliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Çoban, H. (2017). Genç işsizliği sorunu: Türkiye-ab karşılaştırması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Dinler, E. (2019). Uzun süreli genç işsizliğin sosyo-ekonomik belirleyicileri: İstanbul ili üzerine bir alan araştırması. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Doğan, F.Y. (2019) Kamu kesimi eğitim harcamalarının genç işsizliği üzerine etkisi: Türkiye ve İngiltere açısından bir değerlendirme. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe üniversitesi, Ankara.
- Doğan, G. (2012). İstihdam ve genç işsizlik. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet üniversitesi, Sivas.
- Dönmez, B. (2019). Yükseköğretim mezunu genç işsizliği: çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü mezunları üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz üniversitesi, Antalya.
- Dönüm, N. (2018). Türkiye’de üniversiteleşme hareketinin genç işsizliği üzerine etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak üniversitesi, Uşak.
- Durmuş, Ö. (2020). 2000–2018 yılları arasında genç işsizlik çerçevesinde kadınların payının değerlendirilmesi: Türkiye örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ üniversitesi, Bursa.
- Göçer, M. (2019). Türkiye’de inovasyonun genç işsizlik üzerindeki etkisi, 1995-2017. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü yıl üniversitesi, Van.
- Güder, F. (2019). Türkiye’de tarımsal teşviklerin genç işsizliği üzerine etkileri: yalova ilinde genç çiftçi projesi örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova üniversitesi, Yalova.
- Güney, K. (2019). Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve kaynakları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova üniversitesi, Adana.
- Gürçağan, Ü. (1998). Avrupa Birliği’nde genç işsizliği ve genç işsizliğine yönelik istihdam politikaları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul üniversitesi, İstanbul.
- Işıkoğlu, P.S. (2013). Türkiye’de genç işsizlik sorunu: Denizli ili örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale üniversitesi, Denizli.
- Karataş, K. (1994). Genç işsizliği: ekonomik, toplumsal ve ruhsal sonuçları. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe üniversitesi, Ankara.
- Keskin, A. (2017). Türkiye’de 1990’dan günümüze genç işsizliğini etkileyen faktörlerin ekonometrik analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova üniversitesi, Yalova.
- Kuvvetli Yavaş, H. (2010). Türkiye’de genç işsizliği ve istihdam politikalarının genç işsizliğine etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi, İstanbul.
- Özaydın, İ.Ç. (2018). Türkiye’de genç işsizliğiyle mücadele politikaları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi, İstanbul.
- Özen Atabey, A. (2019). Ar-ge harcamalarının genç işsizlik üzerindeki etkisi: Türkiye ve AB ülkeleri için panel veri analizi. Yayınlanmamış doktora tezi, Çanakkale onsekiz mart üniversitesi, Çanakkale.

- Özsunar Azman, F. (2020). Avrupa Birliği'nde genç işsizliğiyle mücadele politikaları ve Türkiye için öneriler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara üniversitesi, Ankara.
- Rençber, E.Z. (2019). Türkiye'de genç işsizlik sorunu ve belirleyicileri üzerine logit model analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İzmir demokrasi üniversitesi, İzmir.
- Sandıkçı, M. (2019). Genç işsizliği: Türkiye ve AB karşılaştırmalı analiz. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gümüşhane üniversitesi, Gümüşhane.
- Sertkaya, Y. (2013). Türkiye ekonomisinde işsizliğin gelişimi genç işsizlik sorunu ve çözüm önerileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal bayar üniversitesi, Manisa.
- Şahin, L. (2010). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de genç işsizlik sorunu. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul üniversitesi, İstanbul.
- Şentürk, D. (2018). Türkiye'de 2000-2015 dönemi genç işsizlik sorunu: İŞKUR'un istihdam sorununun çözümüne ilişkin rolü ve etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi, İstanbul.
- Tatar, F. (2019). Türkiye'de genç işsizlik: genç işsizler üzerine saha çalışması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bülent ecevit üniversitesi, Zonguldak.
- Tekin, S. (2019). Genç işsizliğinin potansiyel sebeplerinden biri: ara eleman problemi ve meslek seçimi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz üniversitesi, Antalya.
- Tufan Demiray, H. (2003). Türkiye'de genç işsizliği ve yüksek öğretim mezunu gençlerin çalışma yaşamına geçişteki sorunları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara üniversitesi, Ankara.
- Ünal, N. (2019). Türkiye'de genç işsizliğin panel kesikli tercih modelleri ile incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz eylül üniversitesi, İzmir.
- Yanbaşı, E. (2014). Türkiye'de genç işsizliği sorunu ve işsizlikle mücadelede uygulanan ekonomi politikalarının analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan menderes üniversitesi, Aydın.
- Yayla, Ş. (2016). Türkiye'de ve Güney Avrupa ülkelerinde genç işsizliği: emek piyasası politikaları ve kurumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, O. (2020). Genç işsizlik ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Giresun üniversitesi, Giresun.
- Yıldırım, S. (1986). Türkiye'de planlı dönemde istihdam politikası ve genç işsizliğin azaltılması ile ilgili tedbirler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi üniversitesi, Ankara.

Yıldız, G. (2019). OECD ülkeleri ve Türkiye’de genç işsizlik-büyüme ilişkisi üzerine bir inceleme. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Şeyh Edebali üniversitesi, Bilecik.